

Teoria legislacyjnego placebo

Proces stanowienia prawa doczekał się bardzo szerokich i zróżnicowanych badań. Co ciekawe, brakuje jednak w literaturze badań interdyscyplinarnych nad praktykami, które są potencjalnie dysfunkcyjne i naruszają pożądany kształt procesu tworzenia prawa. Co prawda były badania, które koncentrowały się na tzw. ograniczoną racjonalnością ustawodawców, polityczną instrumentalizacją prawa, wpływie grup interesu na stanowienie prawa oraz różnorodnych czynnikach organizacyjnych związanych z tworzeniem aktów prawnych. Uderzające jest to, że niemal całkowicie brakuje opracowań pokazujących, że istnieją racjonalne powody (z punktu widzenia prawodawców) skłaniające ich do świadomego tworzenia niedoskonałych lub wręcz nieskutecznych aktów prawnych. Niniejszy projekt ma podążać właśnie taką drogą i ma na celu skupienie się na bardzo szczególnym przypadku aktywności prawodawców. Chodzi w nim o sytuacje, w których twórcy prawa uchwalają akty prawne, które według ich najlepszej wiedzy, po wprowadzeniu ich w życie, nie będą służyły realizacji wartości, które leżą u ich podstaw.

Badając to szczególne zjawisko powinniśmy wziąć pod uwagę polityczne uwikłanie prawa. W demokracji liberalnej osoby, które wygrały wybory są politycznymi przedstawicielami społeczeństwa i jednocześnie legislatorami. Ponadto są oni profesjonalistami, którzy koncentrują się na zdobywaniu lub utrzymaniu władzy politycznej. Wpływa to na ich decyzje strategiczne (jako reprezentantów i legislatorów). W konsekwencji politycy mają tendencję do kierowania się specyficznymi motywacjami oraz opierania swoich decyzji na przesłankach politycznych, a nie na dowodach naukowych. Szereg innych czynników stoi za uchwalaniem „kulawych” ustaw. Na tym tle, planowane badania mają na celu zaproponowanie teorii prawnego placebo, która odnosi się do bardzo szczególnego rodzaju działalności legislacyjnej, czyli **świadomego stanowienia nieskutecznych praw**. Projekt koncentruje się na opracowaniu wszechstronnego teoretycznego podejścia do tego zjawiska.

Istnieje kilka ważnych powodów, aby zjawisko świadomego uchwalania nieskutecznego prawa ująć w formie teorii. Taka teoria legislacyjnego placebo znacznie ożywiłaby badania nad procesami stanowienia prawa. Skierowałaby uwagę badaczy na te procesy, struktury i czynniki, które są odpowiedzialne za stanowienie aktów prawnych, które wydają się irracjonalne, wadliwe, a nawet bezsensowne, ale które można jednak interpretować jako racjonalny sposób radzenia sobie prawodawców z różnymi naciskami i ograniczeniami. Ponadto prezentowane podejście kieruje „kamerę poznawczą” w kierunku procesów społecznych i psychospołecznych (zwłaszcza tych związanych z transformacją wartości w procesie politycznym), które wyjaśniają złożoną naturę legislacyjnego placebo. Rozwijana teoria legislacyjnego placebo byłaby również pomocna w kontrolowaniu ustawodawców i monitorowaniu procesów stanowienia prawa. Sama możliwość wskazania ustaw, które są prawnym placebo wpłynęłaby pozytywnie na dyskusje publiczne na temat procesu stanowienia prawa. Teoria, która zidentyfikuje czynniki stojące za uchwalaniem aktów prawnych które są placebo, ma także szansę wpłynąć na reformę kształtu procesu politycznego w demokracjach liberalnych.